

Què en saps del càncer?

Proposta didàctica i clic de:

Aquest material forma part d'un projecte d'estudi que l'autora està desenvolupant gràcies a una llicència d'estudis concedida pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (DOGC núm.: 3689 del 31.7.2002)

Agnès Vila Catalán

Curs 2002-2003

Índex

1-Introducció.....	pàgina 3
2-A qui va adreçat?.....	pàgina 3
3-Objectius i continguts.....	pàgina 3
4-Guia d'activitats.....	pàgina 4
5-Aspectes del tractament a tenir en compte.....	pàgina 8
6-Bibliografia.....	pàgina 9

1-Introducció

Un nen o nena amb malaltia de llarga durada és, per sobre de qualsevol circumstància, un nen. Un nen escolaritzat amb Necessitats Educatives Especials.

La reincorporació a l'escola en condicions d'igualtat d'oportunitats és un factor terapèutic favorable en el tractament.

L'escola, si vol seguir els postulats constructivistes de la Reforma ha d'assumir aquesta problemàtica i oferir una resposta educativa digna.

Però per a poder oferir, primer ens hem d'informar.

Aquest aplicatiu Clic pretén oferir una visió àmplia del problema als companys del nen o nena afectat, que haurien de rebre informació sobre la malaltia i els possibles tractaments, com afectaran física i psíquicament al seu amic o amiga i com se'l pot ajudar.

En aquesta primera aproximació a les malalties de llarga durada ens centrem en la problemàtica dels nens i nenes en tractament oncològic.

2-A qui va adreçat?

El material didàctic elaborat va adreçat als nois i noies de primària i secundària obligatòria, però també pot ser útil per a mestres i familiars així com per als mateixos nens afectats.

3-Objectius i continguts

L'objectiu general és bàsicament el coneixement del càncer, els seus tractaments i la seva problemàtica.

Com a tota Unitat Didàctica de programació podem construir una graella on trobarem classificats els diferents continguts de la programació.

PROCEDIMENTS	FETS I CONCEPTES	ACTITUDS, VALORS I NORMES
<ul style="list-style-type: none"> • Utilització de l'ordinador com a eina de treball. • Utilització de vocabulari científic • Generalització de conceptes • Síntesi d'informacions • Aplicació de conceptes	<ul style="list-style-type: none"> • El càncer com a malaltia amb curació • Problemàtica que genera el tractament • Tipus de càncers	<ul style="list-style-type: none"> • Augment del nivell de coneixements • Desenvolupament d'actituds positives i actives.

4-Guia d'activitats

Estructurem les activitats en 3 blocs segons l'objectiu que pretenem assolir:

1. Relacionades amb l'adquisició de coneixements generals sobre el càncer: Què és, quins són els tractaments, com afectaran al company o la companya afectats i com els podem ajudar.
2. Relacionades amb l'adquisició de coneixements sobre les diverses tipologies de càncer
3. Relacionades amb l'adquisició de vocabulari científic específic.

Aquestes activitats es poden desenvolupar després de veure el vídeo "Per què Charlie Brown, per què?" de Charles M Schulz que podeu trobar als Centres de Recursos Educatius de la vostra zona o a Afanoc (c/ Pere Serafí núm 41, baixos. 08012. BCN. TELF.. 93 237 79 79. e-mail: afanoc@ctv.es).

Us suggerim portar a terme una presentació prèvia de la pel·lícula, explicant les raons:

- Tenim un company en tractament contra el càncer
- Poden sorgir moltes preguntes i dubtes que cal resoldre el més aviat possible

Sempre hem de partir dels coneixements previs dels nostres alumnes, per tant és molt important preguntar què en saben del càncer i què han escoltat del tema.

Aclariu els errors greus de concepte.

Si us pregunten si l'alumne morirà de càncer, sempre hem de respondre que "el càncer és una malaltia greu però que mitjançant el tractament adequat la majoria de nens i nenes es curen".

Relacionades amb l'adquisició de coneixements generals sobre el càncer: Què és, quins són els tractaments, com afectaran al company o la companya afectats i com els podem ajudar.

Al material trobareu les següents preguntes amb les seves respostes:

- Què és el càncer?

El càncer és un creixement anormal de cèl·lules que pot desenvolupar-se en qualsevol tipus de teixit del cos.

Les cèl·lules cancerígenes creixen i es multipliquen ràpidament i poden interferir en el creixement i funcionament de les cèl·lules normals, no cancerígenes.

- Perquè es pot tenir càncer?

No es sap realment quina és la causa del càncer infantil.

Hi ha sospites de que certs factors ambientals poden influir (productes químics, radiacions, etc.) però no hi ha proves reals de que això sigui així, per tant no es pot prevenir. El càncer no es contagia.

- Es pot contagiar el càncer?

NO! No pots tenir càncer per estar a prop d'algú que ho tingui o compartir menjar o estris o perquè t'esternudin a sobre, o sols perquè estàs amb alguna persona que ho té. No et pot "contagiar" un càncer.

-En quines parts del cos es pot tenir càncer?

Les cèl·lules cancerígenes poden aparèixer en qualsevol part del cos (sang, cervell, ossos, ronyons, fetge) en qualsevol teixit.

-Pot curar-se el càncer?

La majoria de nens es guareixen amb el tractament apropiat. En l'actualitat, segons l'[American Cancer Society](#), comptem amb un cens de 8 milions de persones adultes supervivents a un càncer infantil.

Quin es el tractament?

Els nens i nenes amb càncer són tractats per metges anomenats oncòlegs.

El tractament pot implicar una teràpia o varies.

Comptem amb quatre grans armes terapèutiques:

- Cirurgia per extirpar, quan es possible una part o la totalitat d'un tumor.

- Radioteràpia, que és un tractament sense dolor que consisteix en irradiar en sessions curtes, esglonades i en dosis petites la zona afectada. S'administra externament amb una màquina que pot ser o de raig X o de cobalt, sense necessitat d'hospitalització.

- Quimioteràpia, que consisteix en l'administració oral o intravenosa de medicaments anticancerígens.

- Trasplantament de medul·la que consisteix en administrar els precursors de la sang, que estan a la medul·la òssia, d'una persona a l'altre. Generalment és una teràpia que es practica després d'una quimioteràpia molt forta. Una altra tècnica de trasplantament és l'autotrasplantament de medul·la, que es realitza quan el nen o la nena ha respost positivament al tractament de quimioteràpia i/o radiació i es troba en fase de remissió. Aquests tractaments requereixen hospitalització en les anomenades cameres d'aïllament.

El tractament oncològic precisa també l'ajut de la psicologia, que consisteix en garantir una bona adaptació psicològica i sociocultural del nen o la nena amb aquest diagnòstic.

Què et passa quan tens càncer?

Els alumnes amb càncer normalment son tractats per metges anomenats oncòlegs. El tractament pot implicar una teràpia o varies.

El tractament... fa mal?

L'administració del tractament precisarà gran quantitat de proves. Molts professionals tenen preguntes a fer, proves a realitzar i informació que oferir. El llenguatge que utilitzen us pot resultar molt estrany.

Generalment els tractaments no requereixen una hospitalització perllongada, s'acostumen a administrar en règim d'hospital de dia procurant que els nens assisteixin a l'escola i/o portin a terme les seves activitats amb la màxima normalitat possible.

La quimioteràpia o tractament químic fa servir medicaments per a destruir les cèl·lules cancerígenes . Les injeccions i sèrums impliquen punxades. Hi ha nens que poden portar algun tipus de sistema especial que fa possible donar la medicació sense agulles.

Algun d'aquests tractaments pot produir efectes secundaris com el mareig i els vòmits.

Podem prevenir el càncer?

El càncer infantil no té cap causa coneguda, per tant no es pot prevenir.

Pot un alumne amb càncer anar a l'escola?

Per a un alumne en tractament oncològic és molt recomanable anar a l'escola però hi hauran molts dies que faltarà a classe.

Quins medicaments podem donar a un alumne amb càncer si es troba malament?

Si un alumne amb càncer es troba malament, mai li hem de donar cap medicament, hem d'avisar a la seva família immediatament.

No li podem donar cap aspirina ni qualsevol tipus de vacunes.

Canviarà el càncer l'aspecte del nen?

Els tractaments actuals tenen efectes secundaris que canvien l'aspecte d'una persona. Això inclou la pèrdua o l'augment de pes, pèrdua del cabell, pell o boca inflada, o pell bronzejada (degut a les radiacions). Aquests canvis ocorren gradualment i poden durar una part o tot el període de tractament. També podem trobar-nos amb una intervenció quirúrgica

Relacionades amb l'adquisició de vocabulari científic específic.

A continuació us adjuntem el vocabulari que treballem en aquestes activitats

Benigne: no cancerígen, no perjudicial.

Biòpsia: Pren una mostra de teixit del cos per al seu examen microscòpic para emetre un diagnòstic.

Químio: (Quimioteràpia) Tractament amb medicaments contra el càncer.

Maligne: Cancerígen

Metàstasi: Creixement del càncer a través d'altres cèl·lules cancerígenes en una part del cos i que s'han estès a un altre part del cos

Oncologia: L'estudi del càncer.

Pronòstic: La predicció de l'evolució de la malaltia.

Recaiguda: L'aparició de la malaltia després d'un temps en que els símptomes havien disminuït o desaparegut.

Remissió: La disminució o desaparició dels símptomes del càncer i el procés de la malaltia

Teixit: Grup de cèl·lules del mateix tipus.

Tumor: Bony que sobresurt del teixit existent però que creix més ràpid que un teixit normal i no té cap funció en aquesta part del cos.

Relacionades amb l'adquisició de coneixements sobre les diverses tipologies de càncer

Normalment el càncer assumeix la forma de tumor. Alguns tipus de càncer, com la leucèmia, no formen tumors, en aquest cas les cèl·lules cancerígenes afecten la sang i els òrgans que la produeixen.

Hi ha molts tipus de càncer que es comporten i reaccionen a la medicació de forma molt diferent. Hauríem de parlar més aviat de "les malalties" del càncer.

LEUCÈMIES: Càncers dels teixits que produeixen la sang. Són la causa dels majors casos de càncer.

ELS TUMORS SÒLIDS són l'altre majoria. Aquests poden ser: benignes o malignes (cancerígens). Les cèl·lules dels tumor malignes a vegades produeixen metàstasi i s'expandeixen a altres àrees del cos.

TUMORS CEREBRALS:

El pronòstic pot variar molt depenen de la situació i l'extensió del tumor.

LIMFOMES: A més dels que afecten als nòduls limfàtics, aquests tumors ataquen al sistema nerviós central.

NEUROBLASTOMES: Són tumors del teixit nerviós. Normalment es troben en les glàndules adrenals sobre els ronyons

RETINOBLASTOMES: Aquests tumors es desenvolupen en la retina. Afecten als dos ulls. Normalment aquesta malaltia es desenvolupa en nens menors de 5 anys.

TUMORS DE WILM: Majoritàriament es troben en nens menors de 4 anys i es desenvolupen als ronyons

SARCOMES: Aquest tumor es pot desenvolupar en qualsevol part del cos.

4-Aspectes del tractament a tenir en compte

Factors que afecten a l' assistència:

- 1-Absència escolar elevada amb motiu de visites mèdiques.
- 2-Ingressos hospitalaris freqüents.
- 3-Cansament

Factors que afecten la interacció social:

- 1-Canvis en l'aspecte físic
- 2-Possibles amputacions
- 3-Perdua o augment de pes
- 4-Perdua de cabell
- 5-Ús de catèters
- 6-Variacions d'humor per la quimioteràpia
- 7-Més ganes d'orinar

Factors que afecten l' aprenentatge

- 1-Efectes secundaris neuropsicològics del tractament.
- 2-Canvis en la coordinació motora
- 3-Deteriorament de la visió o l'oïda
- 4-Limitacions en l'activitat física
- 5-Cansament
- 6-Mareig

Factors que afecten l'assistència mèdica:

- 1-Medicació que ha d'administrar l'escola (nom,dosi,freqüència)

En el cas de trobar-nos en la circumstància d'haver de donar un tractament a l'escola, és molt important saber la dosi exacta i la freqüència en que l'hem de subministrar.

- 2-Possibles problemes amb el catèter. Normalment a l'escola no ens hem de trobar amb cap problema per culpa dels catèters. De totes formes no es aconsellable que un alumne amb un catèter jugui a futbol ni a cap tipus d'esport de contacte.

- 3-Exposició a malalties infeccioses en particular atenció amb la varicel·la.

Es molt important que les famílies dels vostres alumnes estiguin al corrent de la situació del nen o nena afectat, doncs si estan passant o creuen estar passant una varicel·la han de notificar-ho ràpidament a l'escola per a prendre les mesures d'urgència que siguin precises. Avisar a la família del nen o nena en tractament oncològic i donar comptes a l'hospital.

- 4-Nom i núm. de telèfon de la família a mà o del centre on segueix el tractament.

6-Bibliografia

-“Educació sobre el càncer a les escoles” Unió internacional contra el càncer. Traduït al català pel Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya.1999

-“Educating the child whit cancer” The Candleligthers Chilhood Cancer Fundation.Editat per American Cancer Society.1996

-“Un enfant cancreugs dans la classe-une guide de l’enseingant” Centre Regional de Documentació Pedagògica. Marsella.1995

-“Fonds enfants” Obra Belga sobre el càncer. Brussel·les.